

Təhsil Nazirliyi ○ **Maliyyə Nazirliyi**
27 iyun 2014

**Ali məktəblərin maliyyələşmə səviyyəsi,
yeni maliyyə mənbələrinin axtarışı,
maliyyə səmərəliliyinin artırılması**

Hamlet İ saxanlı

Xəzər Universiteti

Ali təhsilin 3 problemi

- 1. Ali təhsili kütləviləşdirmək, **əlçatan** etmək
- 2. Ali təhsilin **keyfiyyətini** artırmaq
- 3. Ali təhsilin effektiv **maliyyə**ləşməsi. Dövlətin ali təhsilə çəkdiyi xərcləri çox artırmamaq və ya heç artırmamaq və ya bir qədər azaltmaq...
- Siyasi iradə + düzgün idarəetmə + effektiv özəl təşəbbüs (təhsil: dövlət işi + **özəl iş/ali məktəb**)
- Az Resp-da təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası (Az Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 24 oktyabr, 2013). **TN+MN !!**

Maliyyələşdirmə siyasəti

- **Effektiv maliyyələşdirmə modelinin yaradılması (Strategiyanın 5-ci istiqaməti)**
- **Adambaşına maliyyələşdirmə + ƏDV-nin aradan qaldırılması (mənfəət vergisi?)**
- **Dünya təcrübəsi. ABŞ. A. Lincoln: **Morrill Act (1862)**. «Land-grant colleges» MIT; Cornell; U of California, Berkeley; Purdue U, U Maryland...**
- **Bill and Melinda Gates Foundation: Cambridge U, \$210 milyon - xariciləri M.S., M.A., PhD-də oxutmaq üçün. Cambridge U gəlirlərinin **1/3-i hökumətdən** (elmi-təd+tədris), 1/3-ü digər tədqiqat grantları**

Maliyyələşdirmə siyasəti. Endowment

- Dayanıqlı maliyyə vəziyyəti (inflyasiya və digər kəsirləri örtmək+inkişafa kömək+sərvətin sərmayəyə çevrilməsi) üçün pul və əmlak/mülk yığımı = **Endowment** /sərbəst kapital. **Ali məktəbin gücü** - Endowment`in gücüdür!
- 2013: Harvard-\$32.7 milyard! Yale-20.1, Princeton, Stanford -18+, MIT-11+. Amerika xaricində: Cambridge U-8+, Oxford-6+
- ABŞ: 28.6%-fondlar, 25.7-məzunlar, 18.6%-şəxslər (-m), 16.6%-korporasiyalar.
- Məqsədli, yarım-məqsədli və sərbəst hədiyyələr

Ali məktəb, qazanc və hökumət siyasəti

- **Endowment: indiki zaman? Yox. Gələcək üçün!**
Harvard Management Company-sərmayə qoyuluşu!
- İldə təqribən 10-11% qazanc (2007: HMC-23%!!),
4-6%-i əməliyyat və kapital xərcləri. Harvard, Yale:
Endowment`in 1%-i –tam ödənişsiz təhsil!!??
- ABŞ maliyyə: 25%-federal, 20%-mərkəz, 55%-ali
məktəb özü. **Hökumətdən pay azalır** (bəzən 20-25%)
- Yaponiya. 2001: 99 milli-dövlət u. **Birləşmə!** 2005:
87, sonra-65 olacaq! Hər il büdcədən pul t.1% azalır.
- **Texnopark** fəaliyyəti: ABŞ, Avropa, Asiya. Tsinghua
U: R&D(Ar&Ge)! Sənaye ilə yaxınlıq!

Azərbaycan. Ali məktəbin maliyyə qaynaqları

- Xəzər Universiteti. **Keyfiyyət:** mənəvi mühit və idarəetmə; maddi baza; təhsil modeli-məzmun; öyrədənlər, öyrənənlər. **«çıxış»-«giriş».** **Böyük Fərq** yaratmaq!
- Təhsil, elm, iş dünyası ilə əməkdaşlıq, mədəniyyət
- **Maliyyə qaynaqları:** 1) Beynəlxalq tədqiqat və təlim grantları (ABŞ, Avropa Komissiyası, Avropa dövlətləri, Yaponiya, Koreya, Çin, Malayziya, Türkiyə,...). 2) Ali məktəblərlə əməkdaşlıq 3) Fondlar 4) Korporasiyalar 5) Azərbaycan hökuməti, 6) hədiyyələr, 7) təhsil haqqı

Azərbaycan. Ali məktəbin maliyyə qaynaqları

- **Əldə edilən:** müəllimlərin təlimi; beynəl. tələbə mübadiləsi; beynəl. müəllim mübadiləsi; kitabxana-dünya reytingi; ICT; mədən. ocağı; qiymətli laboratoriyalar; 7 bina; now-how;...
- **Necə? 20-kafedra/department, 20+ mərkəz və institutlar (layihələr!).** Təhsil Siyasəti İnstitutu.
- **Üçbucaq modeli: Xəzər U+xarici U+şirkət.** Xəzər U, Heriot-Watt U, BP (Dünya Bankı, «3-cü Bilik İqtisad. Forumu»-ən yaxşı layihə (Budapeşt, 23-26 mart, 2004)).
- **Xəzər U+ESI+BP+GWU: Institute of Project Management.**

Azərbaycan. Ali məktəbin maliyyə qaynaqları

- **Yeni ciddi addımlar** (hökumət+ali məktəblər)
- «**Kampus** yaradılmasınınin təşviqi» (Strategiya!)
Torpaq ayrılması, borc verilməsi (girov!)
- Tələbələrə əlverişli borc verilməsi
- **Arxaik sistemləri** saxlamaqla deyil, yeniləşmə içində keyfiyyət axtarmaq (PhD imtahanları, elmi mövzuların təsdiqi, müdafiə,...- mərkəzləşmiş şəkildə...AAK, AMEA,...)
- **Mənfəət vergisi?** Tikinti xərc deyil?! Kampus?!
- Endowment haqqında **sərəncam** və ya qanun
- Qrant **qeydiyyatı**, miqrasiya qeydiyyatı-sadə olsun.
- Texnopark fəaliyyəti (**qanun**)